

2000. szeptember 21-én nehéz földmunkagépekkel szerelőcsatorna építésekor.

A géppark leállítása, illetve az építkezés közjegyzői felfüggesztése után szeptember 30-án Karasz Ferenc geodétával felmértük a bolygatott 4500 m²-es területet, ami a teljes lelőhelynek feltehetően a harmadát érinti.

Október 5-én a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által kiutalt pénzből kezdtük meg a terület tisztítását. A hagyományos nyesést nem alkalmazhattuk, mivel a munkagépek a jelenlegi szinttől 70 cm-re, mélyen az egykori járósínek alá hatoltak, mintegy 20-40 cm-es mélységben megsemmisítve azokat, és így minden további mélyítés az objektumok teljes pusztulását eredményezte volna. Az október 20-ig tartó dokumentálás során 650 korai-, és késő bronzkori, kelta, késő Árpád-kori objektumot (házakat, vermeket, gödröket, árkokat, cölöplyukakat, külső kemencéket) mérünk fel. Nem mutatkoztak tiszta elválások a terület Ny-i sávjában, egy kb. 10 m széles sávban, ahol csak a szétdúlt kemenceplatnik, sütőfelületek valamint a nagy tömegben előkerülő leletek jelezték, hogy szintén számolnunk kell az előbbiekhöz hasonló telepobjektumokkal, amelyeknek pusztulása azonban igen nagy mértékű.

A hiányzó munkaerő és a téli időszak miatt csupán 183 objektumot bontottunk ki. Ezek egy része a bronzkori településhez tartozó, a bolygatás miatt nehezen értelmezhető cölöplyukak rendszere. A bronzkori település legkorábbi fázisát egy sekély, gazdag betöltésű gödör (308. objektum) jelzi, amiből a Makó kultúra jellegzetes kerámiája került elő. A bronzkor kései fázisának települését a halomsíros kultúra késői kerámiája datálja. E korszak településszerkezetének meghatározó eleme a lelőhely K-i sávjából induló széles, sekély, szabálytalan kiképzésű K-Ny-i irányú árokpár, amelynek árcai egymástól mintegy 50 m-re fekszenek.

A lelőhelyen mindössze csak egy földbe mélyített, padkás szerkezetű LT D periódusú házat és 2 db személgödört kapcsolhatunk a kelta településhez, amely itt inkább szórványjelenségként észlelhető. Jelentősége, hogy árnyalja a kronológiát, valamint, hogy a ház betöltéséből vas- és üveglvadék került elő. A kelta gödrök kerámiaanyagában a grafitos soványítású, seprűs díszű, nagyméretű edények dominálnak.

A lelőhelyen legjobban megfigyelhető horizont az Árpád-kor volt. A falu első említése 1231-ből való, amikor a lébényi apátság szolgálata számára 12 jobbágyot engednek át. Bár a telep megfeleltetése okleveles adatokkal még bizonytalan, az azonban biztos, hogy a falu megtelepedése nem lehet sokkal korábbi, hiszen a feltárt településmaradványok nem datálhatóak a 12. századnál korábbi idősakra. A falu pusztulását spon-tán pusztasodás okozhatta a 14. század elején, amikor lakói tervszerűen felhagyták a települést. Ezt az mutatja, hogy nem mutatkozott pusztulási réteg, és legké-

sőbbi leleteink az osztrák importból származó grafitos soványítású fazéktöredékek voltak. A településszerkezethez fontos adalékot jelent az U metszetű, keskeny, É-D-i irányú árokpár. Az Árpád-korhoz a településen öt feltárt, süllyesztett padlójú, nyeregvetős, Ny-i bejáratú lakóház, vermek, gödrök, külső kemencék tartoznak, valamint egy fabéltű, lejtvel együtt metszetre bontott kút, melynek 3,5 m-en mutatkozó aljáról fagerenda-töredékeket emeltünk ki. A kút teljes kibontására a meginduló havazások miatt nem kerülhetett sor.

Az ásatás leletanyagában a kis leletek között egyetlen egy Árpád-kori ház padlószintjéről származó erősen kopott felületű ezüstpénz akad. Az egyéb kísérőleletek is – sarkantyútöredék, vaskések, agyagkorong, csiholóvasak, csatkarikák, csontkorcsolyák – legnagyobb részt az Árpád-kori fázishoz kapcsolódnak.

Az ásatás során in situ emeltünk ki Árpád-kori gödör betöltéséből tojást, találtunk halpikkelyt és figyeltünk fel egyéb természettudományos leletekre is (faszén, állatcsont, archeobotanikai maradványok). Az állatcsontokat Körösi Andrea archeozoológus, a növényi maradványokat Torma Andrea archeobotanikus, a famaradványokat Gryneaus András dendrokronológus vizsgálta.

A feltáráson részt vettek Sipeki Zoltán restaurátor, Fábrián Gábor, Füzesi András, Hajnal Zsuzsanna, Hetsi Szilvia, Horváth Eszter, Kis Csaba, Mordovin Maxim, Schmidtmayer Richárd, Szöllösi Szilvia, Tóth Zsuzsanna, Winckler Mónika régészhallgatók.¹⁶

ASZT ÁGNES

238. Mosonszentmiklós határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Á

2000. szeptember 22-én terepbejárást végeztünk. A Remenc-dűlőben az egész domb be volt terítve trágyával, alig lehetett valamit látni. Néhány őskori cserepet gyűjtöttünk. A Szilas-dűlőben az 1997. évi ásatás területétől ÉNy-ra, a Remenc felé vezető földút bal oldalán, egy kis kiemelkedésen most a felszínen néhány őskori és Árpád-kori cserepet találtunk. A leleteket átadtuk a Hansági Múzeumnak.

Munkatárs: Takács Károly.

FIGLER ANDRÁS

239. Muhi-Ónod, egyesített kavicsbánya

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Sza, Á, Kö

Muhi és Ónod községek határában, kavicsbánya számára kijelölt területen a Miskolcra Debrecenbe vezető főút

¹⁶ Az ásatás időközben publikálva: Aszt Á.: Előzetes beszámoló a Mosonszentmiklós-Gyepföldek dűlő területén végzett régészeti kutatásokról. Arrabona 39. 2001. 213-248.

mentén, a muhi elágazástól (a Muhi-csata emlékművétől) É-ra 2000. március 10-én terepbejárást végeztünk. Összesen öt, kisebb kiterjedésű lelőhelyet sikerült megfigyelnünk, valamennyi telepnyom. Az 1. sz. lelőhelyről késő bronzkori, Árpád-kori és középkori; a másodikról késő bronzkori és szarmata; a harmadikról késő bronzkori és középkori; a negyedikről késő bronzkori és szarmata; az ötödikről Árpád-kori és középkori kerámiatöredékek kerültek elő.

PATAY RÓBERT

240. Muraszemenye, Aligvári-mező

(Zala megye) B

Az M70 gyorsforgalmi út nyomvonalán 1999-ben megkezdett megelőző régészeti kutatást a lehajtósáv területén folytattuk 2000. szeptember 27. és november 30. között.

4200 m² lehumuszosítása és teljes feltárása történt meg. 108 objektumot (házakat, tűzhelyeket, gödröket és cölöplyukakat) bontottunk ki. Az objektumokban a késő bronzkori halomsíros kultúra leletanyagát (bronztárgyak, edénytöredékek, orsógombok, pattintott kőszökök és szerszámként használt kavicsok), valamint a kora bronzkori Somogyvár-Vinkovci kultúra jellegzetes kerámiáját találtuk meg.

A kutatás nyomán egyre teljesebben bontakozik ki a lelőhely északnyugati szélét határoló Adorjáni-patak egykori, a maitól kissé eltérő medrű partjain elterülő őskori település alaprajza. Az idei szeszon újdonsága a kora bronzkor megjelenése, ami egyben a Somogyvár-Vinkovci kultúra Zalában eddig megtalált legdélnyugatabb előfordulása.

A kerámiaanyag elsődleges tisztítása megtörtént. A téli hónapokban elvégeztük a restaurálást és az elsődleges feldolgozást. A leletek a Nagykanizsai Thury György Múzeum Régészeti Gyűjteményébe kerültek. A feltárás után a lelőhely visszatemetése megtörtént.

A kutatás 2001-ben a nyugati lehajtósáv déli felén, valamint a keleti lehajtósáv területén folytatódik.

KVASSAY JUDIT

241. Muraszemenye, Szemenyei-legelő

(Zala megye) Ø

2000. november 23., 24., 27. napokon Muraszemenye határában, a Szemenyei-legelőn (706. lh.) folytattunk megelőző szondázó régészeti feltárást az M70 gyorsforgalmi út nyomvonalában. Ennek eredménye negatív volt. Összesen 210 m²-t tártunk fel. Kutatóárkunkat a nyomvonal Ny-i szélén, attól a középvonal felé 10 méterre húztuk 1,8 m szélességben, 117 m hosszán, átlagosan 70 cm mélyen. Régészeti objektum nyomára nem bukkantunk.

SZÁRAZ CSILLA

242. Muraszemenye, Vadalmás

(Zala megye) B

A lelőhelyen 2000. szeptember 25. és október 19. között folyt ásatás az M70-es autót út nyomvonalának megelőző régészeti kutatásai keretében.

Ennek során összesen 1040 m²-t tártunk fel. Tíz objektumot bontottunk ki, rajzoltunk és fotóztunk le. Ebből mindösszesen 4 minősíthető régészeti objektumnak, a többi 6 elmosódó folttal jelentkező, leletanyag nélküli gödör minden bizonnyal természetes jelenségnek tekinthető.

Az értékelhető leletanyag a késő bronzkori halomsíros kultúra korszakába sorolható. A terület széleskörű átvizsgálása után is csak erre a négy régészetileg is értékelhető jelenségre bukkantunk (gödrök). Elmondható, hogy a terepbejárást során gyűjtött anyag egy gazdagabb területet sejtetett, ugyanakkor a szántási szintben jelentkező paticszemcsék már a kutatás kezdetén utaltak az itt feltételezett késő bronzkori település esetleges szét-szántott voltára. Kutatásunk azonban így sem volt eredménytelen, megmentettük egy késő bronzkori teleprészlet még meglévő objektumait, és ezzel együtt igazoltuk azt a terepbejárási-topográfiai adatot, melynek utána járni az autópálya megépülése után semmiképpen sem tudtunk volna.

Az előkerült leletanyagot a becsehelyi Ásatási Központba szállítottuk, restaurálása folyamatban van.

SZÁRAZ CSILLA

243. Murga, Schanzberg

(Tolna megye) I

2000 tavaszán, légi fotózást követően újra bejártam a földvárát. Egyre sűrűbb bozót fedi. A lakóterületen, egy kis tisztáson sikerült GPS-sel rögzíteni a koordinátát. A felszínen sikerült 2 db cserepet, paticszöredéket találni azon a részen, ahol bolygatás nyoma látszik. Bejártam a környéket is, minden olyan helyet, amely településre alkalmas. A talaj száraz, többnyire boronált. Leletet nem találtam.

MIKLÓS ZSUZSA

244. Nagyalásony, Béke tér, evangélikus templom

(MRT 3. k. 38/belterület)

(Veszprém megye) Kő

2000. július–augusztus fordulóján csatornázási munkák során a templom D-i oldalán a község középkori temetőjét bolygatták meg. Az érintett részen ép sír nem volt, csak már korábban is bolygatott, össze-vissza vázrészecskék. Mellékletek nem maradtak, néhány koporsószőg utalt a temetkezések koporsós voltára.

Valószínűnek vehető, hogy az evangélikus templom helyén állt a falu középkori, ismeretlen titulusú temploma, amelyet az 1698-as egyházlátogatási jegyzőkönyvből ismerünk.

RAINER PÁL